

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาพูดถึงธรรมะ เวลาพูดถึงคนทำประโยชน์ เขาบอกว่าคนนี่เขาทำประโยชน์ ได้มาก เพราะเขาชักคนให้เข้ามาปฏิบัติธรรมมหาศาลเลย เราบอก.. ไซ้ ! ถ้าพูดถึงเอาคน ทำประโยชน์มหาศาล เขาชักเข้ามาสู่ธรรมะ แต่ให้มันเป็นสุจริต ถ้ามันเป็นสุจริต เรา พยายามชักคนให้เป็นคนดี สิ่งนั้นเป็นความดีมากมาย

แต่ถ้าทำให้คนเป็นคนไม่มีความสุจริต เห็นไหม คนๆ นั้นชักเข้ามาเพื่ออะไร เพื่อ ทุจริตมานะอันนั้น เราบอกว่ามันน่าเสียใจตรงนี้ไง พอน่าเสียใจตรงนี้ปั๊บ เขาทำความดี มาก แล้วเวลาเราบอกว่าที่เราพูดก็เพราะว่าเราสงสารเขา..

เราสงสารเขา เพราะเขาทำความความดีแล้วอยากให้มีสุจริต เห็นไหม

ถ้าเป็นสุจริต เวลาเราประพฤติปฏิบัติ ทำศีล สมาธิ ปัญญา มันต้องเป็นความชอบ มันเป็นสัมมาทิฐิ ถ้าเป็นมิถิฐิ เห็นไหม สิ่งนี้มันก็หมุนเกลือไป เหมือนเช่นคนมี อำนาจ ใครมีอำนาจแล้วทำคุณงามความดีนะ อำนาจนั้นจะส่งให้คนความดีมหาศาลเลย ถ้ามีอำนาจแล้วเอาอำนาจนั้นไปใช้ในทางที่ผิดนะ เอาอำนาจนั้นไปใช้แสวงหา ผลประโยชน์นะ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราจะชักคนเข้ามาในศาสนา ถ้ามันเป็นสุจริต เป็นคุณงาม ความดี มันดีมหาศาล แต่ถ้าเป็นทุจริต ! ทุจริตเพราะอะไร ? ทุจริต.. เวลาเขาประพฤติ ปฏิบัติ เขาก็ทุจริตมาตลอด แล้วพอมาคูจิต พอเขาจะไปแล้วมันไปตันใจ

การคูจิตนี้นะ พูดถึงถ้าใครปฏิบัติไปแล้ว มันจะรู้ถูกรู้ผิดของมันในตัวมันเอง

เพราะถ้าผู้ปฏิบัตินั้นจะไปตัน ! ไปตันคือว่ามันว่างๆ ว่างๆ อยู่อย่างนั้น คือเราทำให้มันเกิดว่างขึ้นมา มันไม่มีข้อเท็จจริงในผลงานอันนั้น มันจะไปตันอยู่อย่างนั้น มันไปไหนไม่รอดหรอก แต่นี่พอไปไหนไม่รอด เห็นใหม่

แต่ถ้าไม่ปฏิบัติ.. คนไม่ปฏิบัติมันก็ว่า เออ.. สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดี มันเป็นสิ่งมงคลๆ หนึ่งสังคัมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข ก็สังคัมแบบบัณฑิตเจือจางกัน.. เจือจางมันก็บอกว่า ถ้าคนจะเห็นถูกเห็นผิดมันต้องคนภาวนา แล้วถ้าภาวนา แต่พอใจเห็นถูกเห็นผิดขึ้นมา เขาก็ไปสร้างสมมุติฐานของเขาขึ้นมาว่าความโศดาบันคือความเบื่อๆ เบื่อเฉยๆ ใจใหม่ แล้วเราบอกว่าถ้าทำอย่างนั้นไป มันก็จะไปจนตรอกอยู่อย่างนั้น

ในเมื่อเขากลับมาประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง เราบอกให้พุทโธๆ เขาบอกเขาเคยพุทโธๆ ลงไปนะ แล้วพุทโธลงไปมันเห็นกายใจ พอเห็นกาย จิตนี้มันเห็นกาย มันเห็นอาการต่าง แต่มันทำไม่ค่อยได้มาก แล้วพอบอกว่ากลับไปพุทโธใหม่ พอพุทโธใหม่ พอพุทโธๆ แล้วมันจะแวบออก

พอพุทโธๆ ทำที่แรกมันจะดี ทำที่แรกเขาบอกจิตสงบถึง ๓ ถึง ๔ หน นี่พอทำไปๆ พอกิเลสมันรู้ทันแล้ว มันเริ่มขัดขึ้นคือคั้ง นี้ เวลาทำตามข้อเท็จจริง เหมือนเราทำความดี กว่าเราจะเป็นคนดีขึ้นมา แต่ละเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาจะเป็นคนดีขึ้นมาได้ มันต้องอาศัยกาลเวลาใจใหม่ “เราไม่ใจไฟใหม่ฟาง.. ดีชั่ววูบชั่ววาบ มันดีไปไม่ตลอด”

นี่ก็เหมือนกัน การประพฤติปฏิบัติ มันต้องมีหลักมีเกณฑ์ มีหลักมีฐานของมัน เราจะรักษาใจให้สงบแล้วมีพื้นฐาน อันนี้มันยาก ! ยากตรงนี้ไง เวลาเราพุทโธในการประพฤติปฏิบัติมันยาก ! มันยากเพราะอะไร ?

ความว่ายาก.. กิเลสเราทำให้ยาก ธรรมชาติไม่เคยทำให้ใครได้ยากหรอก แต่ถ้าเราทำของเรา พอเราประพฤติปฏิบัติไป จิตเราได้สัมผัส ! ได้สัมผัสความสงบอันแท้จริง มันมีสติ เพราะความสงบ ความว่างมันมีเจ้าของ มีสติสัมปชัญญะควบคุมตลอดเวลา

แต่ถ้ามันเป็น.. ธรรมชาติเป็นธรรมชาติ อากาศก็เป็นความว่าง ทุกอย่างเป็นความว่าง จิตมันมีอยู่แล้วมันก็เป็นความว่าง อย่างนี้วัตถุมันก็ว่าง เพราะวัตถุมันไม่มีชีวิต มันไม่รับรู้สิ่งใดเลย

จิตของเรามันมีชีวิต มันมีกิเลส มันเหมือนสิ่งที่มีชีวิต มันรับรู้ของมันได้

นี่พอมากำหนดพุทโธๆ ขึ้นมา ถ้ามัน โดยที่ไม่มีกิเลสเข้าไป เพราะขนาดพุทโธ ที่ว่าเราทำโดยใสซื่อ เราทำด้วยความสุจริตใจ มันมีความสงบได้

แต่พอเราได้แล้ว ! พอเราได้แล้ว เราได้สัมผัสแล้วมันมีความต้องการ มีความอยากได้ "โอ้ความต้องการความอยากได้อันนั้น นี่ตัดหามันทำให้เบี่ยงเบนแล้ว มันยาก ! มันยาก เพราะกิเลสของเรา เวลาทำความสงบมันจะเบียดเบียนกิเลสของเรา ถ้ากิเลสของเรา.. ต้องตั้งตรงนี้ ต้องพยายามต่อสู้ ! ต่อสู้กับใคร ?

นี่ไง ! การฆ่าที่ประเสริฐที่สุด คือการฆ่ากิเลสตัดหาคความทะยานอยาก แล้วกิเลส ตัดหาคความทะยานอยากนี้มันเป็นเรา มันทำให้เราพอใจในสิ่งที่เราประสบพบเห็น.. มัน ต้องการสิ่งนั้น ทั้งๆ ที่มันไม่เป็นความจริง

แต่เราพุทโธๆ.. มันเป็นความจริง มันเป็นข้อเท็จจริง พอข้อเท็จจริงขึ้นไป ถ้าจิต สงบ “มัน.. โอ้โฮ.. มันตื่นเต้น” แล้วพอตื่นเต้นนี้ทำ เขาพูดอยู่ว่าเขาอยากบวชมาก เขา อยากประพฤติปฏิบัติมาก เราก็บอกว่า “ถ้าอยากบวชนะ เวลาว่าจิตมันดีมันก็เป็นอย่างนี้ เวลาถ้าจิตมันเสื่อม จิตมันถอยละ” อืม.. เขาก็จริงของเขา

แล้วก็ทุกคนจะเรียกร้องว่า “เราไม่ได้เป็นนักบวช” นักบวชในพระไตรปิฎก นักบวชเห็นใหม่ พระนี้ทางกว้างขวาง คฤหัสถ์ทางคับแคบ.. คับแคบตรงนี้ ! คับแคบ ตรงกาลเวลาของเรา คับแคบเพราะเราต้องมีสัมมาอาชีวะ คับแคบเราต้องทำมาหากิน คับ แคบเพราะมันดึงเวลาของเราไป

แต่ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัตินี้ทางกว้างขวาง แต่ทางกว้างขวาง.. มีรถเดินใหม่ ? ทางกว้างขวาง.. คนทำแล้วได้ประโยชน์ใหม่ ? ถ้าทางกว้างขวางแล้วมีรถวิ่งด้วย ทางนั้น เป็นประโยชน์มากเลย

.. นี่ทางอันเอกเห็นใหม่ เราถึงต้องพยายามทำของเรา

รถ คือจิตของเราไง ให้มันขับเคลื่อนไป ให้มันเป็นไป.. ถ้าเป็นไป มันเป็นไปตาม ข้อเท็จจริง มันจะมีการต่อสู้ นี่ ข้อเท็จจริงมันเป็นอย่างนี้ พอข้อเท็จจริงเป็นอย่างนี้.. นี่เขา

บอกว่าพอเขาเชื่อว่าจิตมันสงบ “มันว่างๆ ว่าง ๆ” แล้วนี่ พอจิตมันเป็นอัตโนมัติ เขาบอกว่า “ดูไปจนจิตอัตโนมัติ.. แล้วมันตัดได้” มันตัดอารมณ์ เพราะว่างตลอดเวลาเลย พอจิตเขาเป็นอัตโนมัติแล้ว เขาบอกว่า “แล้วเมื่อไรมันจะเป็นโสดาบัน เมื่อไรจะเป็นสกิทาคามี เสียที”.. ก็รอ เขาบอกเขารอส่วนมาก

เราถึงบอกว่า “อัตโนมัติ คือไม่มี”

แต่คำว่าอัตโนมัติของหลวงตา.. อัตโนมัติที่มี “อัตโนมัติ คือกิริยา คือความชำนาญ”

คำว่าอัตโนมัติ.. คิดดูสิ นาฬิกาอัตโนมัติ ทุกอย่างที่เป็นอัตโนมัติ.. ดูอย่างไอ้คอมพิวเตอร์.. ดูไฟ เห็นไหม ไฟที่มันติดมันดับเอง เขาต้องสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาใช้ไหม เขา.. ด้วยแสง ด้วยระบบของมัน ไอ้ทีของมัน เวลาแสงมันสลับขึ้นมาไฟมันจะติดเอง

คำว่าอัตโนมัติ มันต้องมีข้อมูลของมัน คำว่าอัตโนมัติ มันต้องมีข้อเท็จจริง มันต้องมีสื่อสารให้มันเป็นอัตโนมัติ แล้วสร้างให้มันเป็นอัตโนมัติ สร้างขบวนการมัน จนมันมี.. พอแสงเริ่มสลับลง ไฟจะติดเอง เราเกิดเวลาดูเราจะกลับบ้าน เดี่ยวนี้เขากด เปิดประตูเอง อะไรเอง มันคืออะไร ? ก็มันคอมพิวเตอร์ มันเป็นเทคนิคของมัน มันมีสมองกล มันมีต่างๆ

แล้วอัตโนมัติ ! อัตโนมัติลอยมาจากเมฆ จากหมอก จากฟ้ามันเป็นไปไม่ได้หรอก.. ฉะนั้นคำว่าอัตโนมัติที่เป็นผลมันไม่มี แต่คำว่าอัตโนมัติ กว่าจะเป็นอัตโนมัติ.. ดูสิ ดูอย่างระบบไฟ เราต้องลงทุนขนาดไหน เราหาเงินเท่าไรถึงจะซื้อมันมา แล้วนักวิทยาศาสตร์ที่เขาคิดค้นขึ้นมา เขาเอามาเป็นผลงานของเขา เอามาเป็นสินค้าของเขา เขาคิดกันมาหัวแทบแตกกว่าจะเป็นอัตโนมัติ

คำว่าอัตโนมัติของหลวงตา “อัตโนมัติ คือความชำนาญของจิต จิตมันใคร่ครวญจนชำนาญเป็นอัตโนมัติ” คือมันชำนาญมาก ! ชำนาญมาก อัตโนมัติไปเรื่อย มันจะมีขบวนการของมันไป

แต่ว่าจิตมันดูไปๆ แล้วเดี๋ยวมันจะเป็นอัตโนมัติ ! เดี่ยวจะเป็นอัตโนมัติ !

เมื่อวานเขาพูดตรงนี้ไง ว่าพอจิตเป็นอัตโนมัตติ แล้วทำได้จริงๆ ทำได้หมายถึงเรากำหนดได้ เราตัดมันจนชำนาญ เพราะมันเป็นอัตโนมัตติแล้ว.. อย่างเรารู้ว่าอะไรผิดหรืออะไรถูก.. เราเดินบนถนน.. ที่ไหนมันมีเสี้ยนมีหนามเราจะหลบหลีกไป.. จิต.. ถ้ามันเป็นแบบนี้ มันจะหลบหลีกไป มันก็หลบไป

อันนี้กิเลสบังเงา.. กิเลสมันเห็นด้วยใจ

เพราะอะไร ? เพราะไม่ได้ฆ่ามัน..

เหมือนกับเรา นี่เราทำความผิด แล้วเราเอาตำรวจมาบอก “โน่น.. คนทำผิดอยู่โน่น” เราใส่ให้คนผิดไปอยู่ข้างนอกเลย เราก็ไม่ผิดใช่ไหม

นี่เหมือนกัน กิเลสมันอยู่กับใจใช่ไหม.. อัตโนมัตติ ? อัตโนมัตติคือไม่มี.. ไม่มี.. กิเลสมันก็หัวเราะ มันก็พอใจใช่ไหม มันก็อัตโนมัตติง่ายๆ ใจ แต่ของเราเราพุทโธๆ เข้าไปเผชิญหน้ากับมัน เข้า.. จะไปจับมันมาแก้.. มันยาก !

มันยากเพราะอะไร ?

เพราะกิเลสเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรา

เพราะมันสิ่งที่กิเลสมันเกิดกับเรามากน้อยขนาดไหน มันจะให้เราจับมันง่ายๆ ไหม ถ้าจับง่ายๆ มันต้องคุ้ม ขูดคุ้ม จับได้แล้ว จับได้คือจับได้เพราะอะไร ? เพราะกิเลสมันเป็นนามธรรม มันอาศัยความยึดมั่นถือมั่นในเรื่องจิตของเรา คือความคิดความปรุง ความแต่ง อาศัยร่างกายที่เป็นเรา มันอาศัยสิ่งนั้น เราถึงต้องจับสิ่งนั้นขึ้นมาจึงพริตมัน แล้วดูกาย ดูจิต แล้วพิจารณาแยกแยะของมัน มันต้องชำนาญ กว่าจะเป็นอัตโนมัตติ กว่าจะชำนาญขึ้นมา

คำว่าอัตโนมัตติของครูบาอาจารย์ คือความชำนาญในการกระทำ มีข้อเท็จจริง มีมรรค ๘ มีสัมมาทิฐิ มีความเห็นชอบ มีความเชื่อ ความชอบทั้งหมด “ไม่ได้อัตโนมัตตินั่งรอ.. มันจะเป็นอัตโนมัตติเองไง”

เมื่อวานเขาพูดเอง เขาบอกว่า “นี่ ผมทำได้หมดเลย แล้วผมก็ตั้งใจด้วยว่ามันเป็นอัตโนมัติแล้ว แล้วผมก็นั่งรอว่าแล้วเมื่อไหร่มันจะเป็นโศคาบันชะทีละ” ก็เป็นอัตโนมัติใช่ไหม เพราะมันตัดได้ อารมณ์ควบคุมได้หมด มันจบขบวนการแล้ว

อย่างเช่น เราเป็นเด็ก เราไม่เข้าใจเรื่องเทคโนโลยี เราไปเห็นไฟมันติดตรงตามถนน พอมันสลับมันติด.. เราก็คิดว่ามันติดเองนะ ! แต่ถ้าเป็นวิศวะ.. เขาหัวเราะ.. มันจะติดเองได้อย่างไร ไฟนั้น ระบบมันจะติดเอง เขาต้องมีแผงของมันนะ เขาต้องมีมันถึงจะติดเองของมันนะ

ไฟติดเองไม่ได้หรอก ! อัตโนมัติมันไม่มี !

แต่เพราะนักวิทยาศาสตร์เขาคิดค้นขึ้นมา เขาทำระบบของมันขึ้นมา แล้วเอาไปติดตั้งไว้ พอแสงมันสลับมันก็ติดขึ้นมา..

นี่ก็เหมือนกัน มรรคที่การกระทำมันอยู่ตรงไหนไง เขาบอก เขาพูด “ผมทำอัตโนมัติ พอจิตผมมันเป็นอัตโนมัติแล้ว เพราะตามทฤษฎีมันเป็นอย่างนั้น ที่สูตรที่เขาสร้างขึ้นมา แล้วผมก็นั่งรอนะ นั่งรอแล้วเมื่อไรจะเป็นอัตโนมัติ แล้วเมื่อไรจะได้โศคาบันล่ะ”

ถ้าเมื่อไรเป็นโศคาบัน ?

ถ้าเป็นผู้ปฏิบัติ อาจารย์เขาบอกว่า “ไม่ได้หรอก”

“เพราะอะไร”

“เพราะเอ็งอยาก.. ถ้าเอ็งลืมนะ เอ็งลืมนะ ไปเดี๋ยวเอ็งจะได้ ถ้าเอ็งอยากนะ เพราะความอยากมันเป็นกิเลสใช่ไหม ถ้าเอ็งอยากได้โศคาบันอีกชาติหนึ่งก็ไม่ได้ เอ็งเป็นอัตโนมัติแล้วนั่งเฉยๆ นะ เดี่ยวโศคาบันจะหล่นทับเท้าเอ็ง” เพราะมันไม่มี มันเป็นสิ่งที่มันไม่มี

แต่พอเรามี เราจะบอกว่า เราจะให้กำลังใจว่า “เวลาเรามีขึ้นมา กว่าเราจะรักษาของเราเนะ เราจะทำของเราเนะ มันมีตามข้อเท็จจริง” เพราะอะไร เพราะหลวงปู่มันบอก

ว่า “ปลาในสุม” จิตใจมันอยู่ในร่างกายของเรา เราตั้งสติแล้วค้นหา สุมนี้เราครอบจิตเราไว้แล้ว แล้วสติปัญญาเราจะค้นหาอย่างไร ? .. เราจับของเรา แล้วดูแลของเรา

นี่ ปลาในสุม.. ร่างกายเหมือนสุม จิตใจอยู่ในร่างกายนี้ แล้วเราทำไมหาปลาในตัวนี้ไม่เจอ แล้วถ้าหาตัวนี้ เราจะทำอย่างไร ?

อธิบาย วิธีการ พุทโธฯ ว่าปัญญาอบรมสมาธิ.. ใช้ปัญญา ปลาในสุมที่มันจับแล้ว มันก็เดินไปเดินมาจับไม่ได้ เราก็ใช้ขำ ใช้อะไรต่างๆ พยายามเข้าไป.. ความใช้ปัญญาอบรมสมาธิบ้าง ใช้ปัญญาแก้ไข ใช้ปัญญาหาทาง แล้วถ้ามันพอมันเหนื่อยก็กลับมาพุทโธฯๆ พุทโธนี้มีมันส่งเสริมกัน.. ใช้ปัญญาได้ แต่ปัญญาอย่างนี้ก็คือปัญญาหาความชำนาญในการจะจับปลาตัวนั้น

ถ้าได้ปลาตัวนั้นขึ้นมา.. ปลาอะไร ? ปลาอะไร ? นี่ปลาชนิดไหน ? มันเป็นพันธุ์อะไร ? พอจับจิตได้.. เราก็ค้นว่านี่ปลาอะไร ? มันชอบอะไร ? ปลาที่มันกินอาหารอะไร ? ปลากินพืช ปลากินปลา ปลากินเนื้อ ปลากินสัตว์..

ปลาที่มันกินอะไร ? แล้วกิน.. กินเข้าไปอย่างไร ?

นี่เหมือนกัน จิตมันชอบอะไร ? จิตทำไมมันเป็นอย่างนี้ จิตเราทำไมคิดขนาดนี้ จิตเราทำไมมันให้ความทุกข์ขนาดนี้.. จิตก็เป็นเรา เราก็คือจิต แล้วจิตก็อยากมีความสุข แล้วเราก็อยากได้มรรคได้ผล แล้วจิตมันทำไมมันทำร้ายเรา ทำไมจิตมันทำลาย

นี่ ! แยกแยะดูปลา ! วิปัสสนาเกิดอย่างนี้ !

ถ้าจับปลาได้.. วิปัสสนาเกิดจนมีความชำนาญนะ จนมีความชำนาญ

ปลาทุกอย่างที่เวลาครูบาอาจารย์ท่านพูดออกมาเป็นบุคคลาธิษฐาน คือเป็นตัวอย่างทั้งหมดเลย แต่เวลาปฏิบัติขึ้นไปเป็นความจริงของเรา เราจับต้องเอง ทำเอง แล้วพอเราจับต้องเอง.. ปลา.. เพราะปลาจับแล้ว จับๆ เดี่ยวมันตายนะ ปลาที่มันตายขึ้นมาว่ายไม่ได้วิปัสสนาอีก..

แต่จิตมันไม่เคยตายนะ..

บุคคลาธิษฐานปั๊บบ เราเปรียบเทียบ คำว่าเปรียบเทียบ พระพุทธเจ้าเทศน์ออกมา
ทั้งหมดมันเป็นบุคคลาธิษฐานทั้งหมด เป็นสิ่งที่เปรียบเทียบทั้งหมด

แต่ใครประพฤติปฏิบัติเข้าไปเห็นตามความจริงนั้นนะ “อ้อ ! อ้อ ! พระพุทธเจ้า
หมายความว่าอย่างนี้เอง ! พระพุทธเจ้าหมายความว่า..” นี่ไง มันรู้จริงขึ้นมา นี่มันจะได้
โสดาบัน ได้สกิทาคามี อนาคตามี มันจริงตามการกระทำนั้น

มันไม่ใช่ว่า “โอ๊ย.. จิตอัตโนมัตตินะ..” แล้วเขาเป็นคนปฏิบัติมา เขามีความคิด
อย่างนี้จริงๆ แล้วเขาก็รอจริงๆ..

ตอนนี้เรามาคิดถึงว่าคนที่ทำอย่างนี้ แล้วนั่งรอ โสดาบัน นั่งรอสกิทาคามี นั่งรอ
อนาคตามี เพราะจิตมันเป็นอัตโนมัตติแล้ว แล้วเขาพูดเองเมื่อวาน เขาบอกว่า “พอจิตเป็น
อัตโนมัตติอย่างนี้ อาจารย์บอกว่่านั่งรอได้”

การสอนของเขา “พอเราทำจิตเป็นอัตโนมัตติ แล้วพิจารณาดูไป จนจิตมันรู้สามัญ
ลักษณะทั้งหมดแล้ว แล้วมันเป็นอัตโนมัตติแล้ว มันจะเกิดผลเอง มันจะเกิดผลเอง”..

เราถึงบอกว่า “อัตโนมัตติคือไม่มี” เพราะพอเราอ่านแล้วเรารู้ๆ ถ้าเขาเทศน์อย่างนี้
เขาต้องมีมุมมองอย่างนี้ เวลาเขาเทศน์ เราถึงว่าคำพูดของคน เวลาเขาพูดกับเรา เขา
ต้องการอะไร ? เขาเสียอะไร ? เขาหมายอะไร ? นี่คำพูดอย่างนี้ปั๊บบ มันก็ถือว่า “นี่ถ้าจิต
เป็นอัตโนมัตติแล้ว มันจะเป็นเองอย่างนี้”

.. มันคือมันไม่มี !

แต่ถ้าของหลวงตาท่าน ท่านบอกว่า “มันหมุนตัวๆๆ เป็นอัตโนมัตตินะ พอรวม
ลงแล้ว มันรวมลงมันสมุจเฉทปหาน.. กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์นะ มันแยก
เป็น ๓ ทวิปเลย ทุกข์เป็นทุกข์กัน” อัตโนมัตติแล้วมันยังมีผล สมุจเฉทปหานแล้วมีการ
กระทำ

ยถา ภูตัง เกิดญาณทัสนะ เกิดความรู้ เกิดการกระทำ เกิดเห็นมรรค เห็นผล เกิด
การว่า.. โอ้โฮ.. อัตโนมัตติแล้วจะเป็นเอง

แต่ก็ได้ผลประโยชน์มาก เขาได้ผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ก็อย่างที่เรารู้ว่ามันก็
ได้ ๕ เปอร์เซ็นต์ของสังคมไทย เพราะมันต้องเป็นวุฒิภาวะ เป็นคนที่มีปัญญา แล้วค่อยๆ
ใคร่ครวญ นี่เป็นบุญของเขา นี่เราทำของเราเพื่อประโยชน์กับเรา สิ่งที่เราทำไปมันก็ได้
เห็นผลงาน เราเป็นประโยชน์ทำแล้วไม่สูญเปล่า เอวัง